

8 Πανελλήνιο ΣΥΝΕΔΡΙΟ

Εκπαίδευση & Πολιτισμός
στον 21ο αιώνα

13-14 Μαΐου
2023

Μαθαίνοντας για το παρελθόν, γνωρίζω τον πολιτισμό.

Αγγέλης Αλέξανδρος

ΠΕ 60, ΠΕ 18 12° ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΑΡΤΑΣ

imaretarta@hotmail.com

Άρτα, Ελλάδα

Λαμπρινή Αγγέλη

ΠΕ 60, 3° ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΦΙΛΙΠΠΙΑΔΑΣ

lamprini.angeli@gmail.com

Πρέβεζα, Ελλάδα

Κωνσταντίνα Μούτσιου

ΠΕ 60, 2° ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΠΡΕΒΕΖΑΣ

Konstantinamoutsiou848@gmail.com

Πρέβεζα, Ελλάδα

Θεοδωρή Ελένη

ΠΕ 60, ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ ΕΜΠΕΣΟΥ ΑΙΤ/ΝΙΑΣ

ltheodori@yahoo.gr

Άρτα, Ελλάδα

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η μουσειακή αγωγή αποτελεί μια ολιστική εκπαιδευτική διαδικασία η οποία συμβάλλει στην ανάπτυξη δεξιοτήτων και στον εμπλουτισμό της γνωστικής συναισθηματικής και κριτικής σκέψης των μαθητών από την προσχολική ήδη ηλικία. Το μουσείο αποτελεί τον κατεξοχήν χώρο καλλιέργειας της κουλτούρας και σεβασμού της πολιτισμικής κληρονομιάς της πατρίδας μας συνδέοντας με μοναδικό τρόπο το παρελθόν με το σήμερα. Ο βασικός σκοπός της Μουσειοπαιδαγωγικής επιστήμης είναι η βιωματική επαφή των μαθητών με τα εκθέματα των Μουσείων και η ενσωμάτωση των μουσειακών γνώσεων και του πολιτισμού στη σχολική ζωή μέσω των καθημερινών εμπειριών.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τις τελευταίες δεκαετίες η μουσειακή αγωγή αποτελεί ένα νέο επιστημονικό κλάδο που αντικείμενο έχει την εποικοδομητική αξιοποίηση και διερεύνηση των στοιχείων που συνδέονται με τις συνθήκες των μουσείων προς όφελος του κοινωνικού συνόλου και ειδικότερα της εκπαίδευσης.

Πιο συγκεκριμένα η σχολική εκπαίδευση εμπλουτίζεται από τη μουσειακή αγωγή με τη χρήση ενεργητικών και βιωματικών μεθόδων διδασκαλίας όπως είναι η ανακάλυψη, ο πειραματισμός και η αυτενέργεια μέσω των οποίων γίνεται η προσέγγιση των εκθεμάτων. Επιπλέον, η Μουσειοπαδαγωγική, αναπτύσσει την κριτική σκέψη, τη δημιουργικότητα, τη φαντασία απέναντι στη Τέχνη και στον Πολιτισμό. Επίσης, επιδιώκει τη συναισθηματική και κοινωνική σχέση συνεργασίας και την απόλαυση της βιωματικής μάθησης μέσα από την εξερεύνηση και το παιχνίδι.

Ιδιαίτερα στα πλαίσια της προσχολικής ηλικίας η μάθηση μέσα από το μουσείο αποτελεί μια πολυσύνθετη και ταυτόχρονα μια δυναμική διαδικασία όπου τα παιδιά ως επισκέπτες βρίσκονται στο επίκεντρο της μάθησης διαμορφώνοντας βιωματικές νοητικές παραστάσεις. Το παιδί ανακαλύπτει τον εαυτό του και τους άλλους, εκφράζει συναισθήματα αποκτώντας παράλληλα γνώσεις και κριτική σκέψη.

Έτσι το μουσείο με κατάλληλα εκπαιδευτικά προγράμματα από ένα χώρο απρόσιτο και βαρετό μεταμορφώθηκε σε χώρο ανακάλυψης, δραστηριοποίησης, έρευνας και πειραματισμού συμβάλλοντας στην ένταξη της μουσειακής εκπαίδευσης στα νέα αναλυτικά προγράμματα της εκπαίδευσης.

Ειδικότερα η μουσειακή εκπαίδευση εντάσσεται σε όλους τους τομείς του αναλυτικού προγράμματος του νηπιαγωγείου προσφέροντας στόχους και δραστηριότητες στη γλώσσα, στα μαθηματικά, στη μελέτη του ανθρωπογενούς και κοινωνικού περιβάλλοντος καθώς και στη δημιουργία και έκφραση των παιδιών.

Στα πλαίσια των εκπαιδευτικών διαστάσεων το μουσείο αποτελεί ένα χώρο μη τυπικής εκπαίδευσης δίνοντας τη δυνατότητα στα παιδιά με βιωματικό τρόπο να εκφραστούν, να γνωρίσουν για το παρελθόν και να διαπαιδαγωγηθούν ως πολίτες του αύριο.

Το project «Μαθαίνοντας για το παρελθόν, γνωρίζω τον πολιτισμό» επικεντρώνεται τόσο στη μάθηση των παιδιών με ποικίλες δραστηριότητες εντός του σχολικού χώρου, όσο και στο στάδιο προετοιμασίας πριν από την επίσκεψη, την επιτόπια εργασία στο μουσείο καθώς και την αξιοποίηση των γνώσεων που αποκόμισαν οι μαθητές μετά την επίσκεψη. Έτσι το μουσείο αποτέλεσε ένα μαγικό ταξίδι μάθησης στο χρόνο διεγείροντας το ενδιαφέρον, την ευχαρίστηση, τον προβληματισμό και της περιέργειας των μικρών παιδιών.

Υλοποίηση Προγράμματος

Βαθμίδα Εκπαίδευσης: Νηπιαγωγείο

Τάξεις: 2 μεικτά τμήματα (νήπια-προνήπια)

Αριθμός μαθητών: 25

Χρονολογία εφαρμογής: 2021-2022

Διάρκεια: 10 συνεδρίες (με χρονική διάρκεια της κάθε συνεδρίας 45 λεπτών)

Στόχοι - επιδιώξεις

Ο βασικότερος σκοπός του σχεδίου εργασίας ήταν τα παιδιά να έρθουν σε επαφή με το κοινωνικοπολιτισμικό και φυσικό παρελθόν, να ευαισθητοποιηθούν και να εμπνευστούν από την πολιτιστική τους κληρονομιά ανακαλύπτοντας έτσι τη σπουδαιότητα και τη σημασία της για τον άνθρωπο στο πέρας των αιώνων.

Επίσης να μπορέσουν τα παιδιά να συνδέσουν το παρελθόν με το παρόν και να αισθανθούν την αδιάκοπη συνέχεια του πολιτισμού. Ακόμη σημαντικός στόχος ήταν η ανάπτυξη της κριτικής σκέψης των μαθητών, η ικανοποίηση της περιέργειάς τους, η απελευθέρωσή τους ώστε να εκφράζονται ελεύθερα και δημιουργικά, η καλλιέργεια της παρατηρητικότητας, της φαντασίας και του σεβασμού για το διαφορετικό, το μη οικείο.

Διδακτικοί Στόχοι

- ❖ Να συγκρίνουν το παρόν με το παρελθόν να παρατηρήσουν ομοιότητες και διαφοροποιήσεις και να διατυπώσουν συμπεράσματα
- ❖ Να αλληλοεπιδρούν και να συνεργάζονται εποικοδομητικά.
- ❖ Να αντλούν πληροφορίες από το διαδίκτυο και να τις αξιοποιήσουν
- ❖ Να αναπτύξουν την παρατηρητικότητα τους.
- ❖ Να αναγνωρίζουν λέξεις και να τις αντιστοιχίζουν με εικόνες.
- ❖ Να γνωρίσουν πολλά στοιχεία και πτυχές της καθημερινότητας του παρελθόντος και να τα συγκρίνουν με το τώρα.
- ❖ Να χρησιμοποιούν κατάλληλο λεξιλόγιο για να περιγράψουν τα συναισθήματα και να εξηγήσουν μία συναισθηματική κατάσταση
- ❖ Να εκτιμούν την τέχνη ως μια «παγκόσμια» μορφή έκφρασης και επικοινωνίας
- ❖ Να απολαμβάνουν την επίσκεψη σε έναν εικαστικό χώρο και να αναπτύξουν σεβασμό απέναντι στα εκθέματα

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Το συγκεκριμένο εκπαιδευτικό πρόγραμμα υλοποιήθηκε με τη μέθοδο project. Ο σχεδιασμός των δραστηριοτήτων στηρίχθηκε στη βιωματική μάθηση και στην ομαδο-συνεργαστική διδασκαλία, δίνοντας έμφαση στη συνεργατικότητα και την αλληλεγγύη. Τα παιδιά με ενεργητικό και βιωματικό τρόπο ήρθαν σε επαφή με έργα τέχνης του αρχαίου πολιτισμού, πειραματίστηκαν με διαφορετικά υλικά και τεχνικές, καλλιέργησαν τη δημιουργική τους σκέψη, ερεύνησαν και χρησιμοποίησαν τις εμπειρίες και τις ιδέες τους ως στοιχείο καλλιτεχνικής έκφρασης.

Το σχέδιο εργασίας συνέβαλε στη διαθεματική προσέγγιση του θέματος του μουσείου αξιοποιώντας τις εμπειρίες και τα ενδιαφέροντα των μαθητών. Τα παιδιά δραστηριοποιήθηκαν σε μικρές ομάδες και μέσα από την συνεργασία υπήρξε θετική αλληλεπίδραση και επικοινωνία.

ΔΙΔΑΚΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

- Υλικά χειροτεχνίας (πηλός, πλαστελίνη, ψηφίδες, μπογιές, μαρκαδόροι κ.α.)
- Εποπτικό υλικό (Εικόνες μνημείων και αγαλμάτων, φωτογραφίες από τον αρχαίο πολιτισμό, CD, χάρτες κ.α.)
- Ψηφιακός και τεχνολογικός εξοπλισμός(Η/Υ, διαδραστικός πίνακας,, CD player, ηχεία και βιντεοπροβολέας)
- Διαδικτυακές εφαρμογές εικονικής περιήγησης μουσείων(Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, Μουσείο Ακρόπολης, Αρχαιολογικό Μουσείο Ιωαννίνων κ.α)
- Λογισμικά ανοιχτού και κλειστού τύπου (Tux paint, Google Earth, bookcreator, storyjumper, κ.λπ.)
- Βιβλία, ιστορίες και παραμύθια σχετικά με τον αρχαίο ελληνικό πολιτισμό
- Ειδικά παιδικά πλαστικά εργαλεία(πινέλο,) και παιχνίδια πλαστικά κήπου (τσουγκράνα, φτυαράκι)

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ

1^η δραστηριότητα

Στόχος: Να συναντηθούν με έργα τέχνης που θα αποτελέσουν ερεθίσματα τα οποία θα τα προβληματίσουν, θα τα εμπνεύσουν και θα αποτελέσουν πηγή δημιουργίας.

Υλοποίηση: Κατά τη διάρκεια της πρωινής υποδοχής των παιδιών στο σχολείο συνηθίζεται να γίνεται ακρόαση αγαπημένων παιδικών τραγουδιών. Έτσι με αφορμή την ακρόαση του τραγουδιού “Μες στο μουσείο” από τη αγαπημένη συλλογή των παιδιών “Εδώ Λιλιπούπολη” αποφασίσαμε να το τραγουδήσουμε, να το χορέψουμε και στη συνέχεια μεταβήκαμε στη γωνιά συζήτησης για να μιλήσουμε σχετικά με το μουσείο και τις γνώσεις των παιδιών πάνω σε αυτό. Ακολούθησε διαλογική συζήτηση σχετικά με τις εμπειρίες, τις γνώσεις και τα βιώματα των παιδιών τα οποία καταγράφηκαν σε έναν εννοιολογικό πίνακα. Στην συνέχεια μεταβήκαμε στην γωνιά Η/Υ και περιηγηθήκαμε εικονικά σε σημαντικά μουσεία της χώρας μας όπου παρατηρήσαμε τα εκθέματα.

2^η δραστηριότητα

Στόχος: Να βιώσουν συναισθήματα, μέσω της ακρόασης μιας ιστορίας σχετικά με τον πολιτισμό, τα οποία συμβάλλουν στην ανάπτυξη της ενσυναίσθησης και να παράγουν γραπτά κείμενα αξιοποιώντας διάφορα είδη γραφής (π.χ. σκαριφήματα, ψευδογράμματα, επινοημένη γραφή).

Υλοποίηση: Αφού έγινε διήγηση του παραμυθιού με τίτλο “Το άγαλμα που κρύωνε” του Χ. Μπουλώτη προσαρμοσμένη στην ηλικία των μαθητών του Νηπιαγωγείου, προτρέψαμε τα παιδιά να μας εκφράσουν πως νιώθει το άγαλμα , τι κάνει και γιατί αισθάνεται έτσι. Έπειτα παροτρύνουμε τα παιδιά να επιλέξουν ένα αγαπημένο τους άγαλμα από τις εικόνες που διαθέτουμε και να “συζητήσουν” μαζί του σχετικά με το πώς νιώθει, τι συμβολίζει, ποιος το κατασκεύασε κ.λπ. Αποτυπώνεται το συναίσθημα των παιδιών από τη συζήτηση αυτή σε ζωγραφιά.

3^η δραστηριότητα

Στόχος: Να βελτιώσουν την παρατηρητικότητα τους, να ακολουθήσουν οδηγίες και να συνεργαστούν ομαδικά για την υλοποίηση διαφόρων δραστηριοτήτων.

Υλοποίηση: Παρατηρώντας διάφορα αγγεία και αμφορείς του αρχαίου πολιτισμού αποφασίσαμε να γίνουμε “**μικροί αρχαιολόγοι**” παίζοντας το παιχνίδι του κρυμμένου θησαυρού. Κρύψαμε τα κομμάτια ενός σπασμένου αγγείου στην αυλή του σχολείου και προτρέψαμε τα παιδιά να τα ανακαλύψουν με τη βοήθεια ενός χάρτη. Ο χάρτης απεικόνιζε την ακριβή τοποθεσία που είναι κρυμμένα τα κομμάτια (π.χ. δίπλα στη τραμπάλα), τα παιδιά ακολούθησαν τις οδηγίες, μετρήσανε βήματα, σκάψανε με τα ειδικά εργαλεία και βρήκανε τα κομμάτια. Στο τέλος τα ξεσκονίσαμε και τα κολλήσαμε συνθέτοντας το αγγείο μας.

4^η δραστηριότητα

Στόχος: Να δημιουργήσουν έργα τέχνης ως απόκριση σε ένα ερέθισμα χρησιμοποιώντας διάφορα υλικά και αναπτύσσοντας την δημιουργικότητά τους.

Υλοποίηση: Παρατηρήσαμε εικόνες και φωτογραφίες διάφορων πήλινων αγγείων και εκθεμάτων στο διαδίκτυο και σε διάφορα βιβλία και αποφασίσαμε να γίνουμε αγγειοπλάστες. Με τη χρήση πηλού φτιάξαμε τα δικά μας αγγεία και τα ζωγραφίσαμε. Επίσης με τη χρήση πλαστελίνης φτιάξαμε κοσμήματα. Στη συνέχεια τα τοποθετήσαμε σε μια ειδικά διαμορφωμένη γωνιά της τάξης που θα αποτελέσει αργότερα έκθεση των δημιουργιών των παιδιών.

5^η δραστηριότητα

Στόχος: Να ανακαλύψουν και να επεξεργαστούν τις δυνατότητες έκφρασης που τους δίνει το σώμα τους.

Υλοποίηση: Με τη χρήση των εικόνων διαφόρων αγαλμάτων, τα παιδιά επέλεξαν το αγαπημένο τους άγαλμα και στη συνέχεια το αναπαρέστησαν με παντομίμα. Τα παιδιά δημιούργησαν παγωμένες εικόνες των αγαπημένων τους αγαλμάτων από την αρχαιότητα και στη συνέχεια έπαιξαν το ομαδικό παραδοσιακό παιχνίδι “Αγαλματάκια ακούνητα”.

6^η δραστηριότητα

Στόχος: Να βελτιώσουν και να εμπλουτίσουν τον προφορικό τους λόγο και να συνειδητοποιήσουν ότι ο γραπτός λόγος είναι αναπαράσταση της γλώσσας και η εικόνα είναι αναπαράσταση του κόσμου με τη χρήση ψηφιακού λογισμικού.

Υλοποίηση: Διαβάσαμε το παραμύθι “Ο Μικρός Ερμής” του Ευγένιου Τριβιζά και συζητήσαμε για τους κανόνες που θα πρέπει να ακολουθήσουμε κατά την επίσκεψή μας σε ένα μουσείο. Τα παιδιά με τη βοήθεια της νηπιαγωγού κατέγραψαν τους κανόνες και τις οδηγίες που πρέπει να ακολουθούμε σε μια επίσκεψη στο μουσείο και στη συνέχεια με τη χρήση του λογισμικού storyjumper δημιούργησαν ένα ψηφιακό βιβλίο με τίτλο “Οι κανόνες του Μουσείου” .

7^η δραστηριότητα

Στόχος: Να αναπτύξουν την αισθητική τους ικανότητα μέσα από την επαφή τα μουσειακά εκθέματα, να γνωρίσουν στοιχεία της ιστορίας του τόπου τους και να αποκτήσουν βιωματικές εμπειρίες εκπαίδευσης.

Υλοποίηση: Επισκεφθήκαμε το Αρχαιολογικό μουσείο της Νικόπολης Πρεβέζης και παρατηρήσαμε τα εκθέματα. Είδαμε από κοντά αγγεία, αμφορείς, αγάλματα με διάφορες απεικονίσεις και ανακαλύψαμε την σημασία του πολιτισμού για τον άνθρωπο. Ενδιαφέρον έκθεμα αποτέλεσε το απaráμιλλης ομορφιάς ψηφιδωτό που απλωνότανε σε μια ειδικά διαμορφωμένη αίθουσα και μιλήσαμε για το τι απεικονίζει, σε ποια εποχή κατασκευάστηκε, τι χρώματα και σχήματα έχει, κ.λπ. Με την επιστροφή στο σχολείο ζωγραφίσαμε τις εμπειρίες μας και κατασκευάσαμε ομαδικά με ψηφίδες την αγαπημένη μας παράσταση που απεικόνιζε το ψηφιδωτό στο μουσείο.

8^η δραστηριότητα

Στόχος: Να συνεργάζονται, να δημιουργούν και να παρουσιάζουν από κοινού διάφορα καλλιτεχνικά δημιουργήματα.

Υλοποίηση: Έπειτα από διαλογική συζήτηση αποφασίστηκε από όλα τα παιδιά να πραγματοποιηθεί έκθεση όλων των δημιουργιών και κατασκευών κατά τη διάρκεια του εν λόγω προγράμματος. Έτσι σε μια ειδικά διαμορφωμένη γωνιά στην τάξη τοποθετήθηκαν τα αγγεία, τα αγάλματα, τα κοσμήματα, το ψηφιδωτό και όποιες άλλες δημιουργίες των παιδιών σχετικά με το θέμα. Καλέσαμε τους γονείς να επισκεφτούν την έκθεση και κατασκευάσαμε ομαδική αφίσα- πρόσκληση όπου αναγράψαμε τις ημερομηνίες και τις ώρες της έκθεσης

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Σε όλη την διάρκεια του προγράμματος οι μαθητές συμμετείχαν με ιδιαίτερο ενδιαφέρον και υπήρχε μεγάλη ανταπόκριση από τα παιδιά. Μέσα από τις δραστηριότητες τα παιδιά είχαν τη δυνατότητα να γνωρίσουν το παρελθόν τους και παράλληλα να αποκτήσουν ποικίλες δεξιότητες και στάσεις. Εκφράστηκαν, συνεργάστηκαν, αλληλεπίδρασαν μεταξύ τους, καλλιέργησαν τη φαντασία τους και υιοθέτησαν μια θετική στάση απέναντι στον πολιτισμό και τα έργα τέχνης. Το πρόγραμμα προήγαγε την ομαδικότητα και συνεργατικότητα καθώς οι περισσότερες δραστηριότητες απαιτούσαν αυτές τις ικανότητες για να επιτευχθούν. Η ενασχόληση των παιδιών με την πολιτιστική τους κληρονομιά ανέπτυξε την αισθητική τους εμπειρία και ενδυνάμωσε την ικανότητά του για κριτικό στοχασμό. Η καλλιέργεια μιας κουλτούρας που σέβεται την αξία του πολιτισμού διαμορφώνει τους δημιουργικούς και υπεύθυνους πολίτες της αυριανής κοινωνίας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών για το νηπιαγωγείο ΔΕΠΠΣ, (2003), Πανεπιστήμιο Πατρών-Σχολή ανθρωπιστικών και κοινωνικών επιστημών-Τμήμα νηπιαγωγών, Πάτρα.
- ΙΕΠ, 2021. *Νέα Προγράμματα Σπουδών για την προσχολική εκπαίδευση*. ΙΕΠ <http://iep.edu.gr/el/nea-ps-provoli>
- Κακούρου-Χρόνη, Γ., (2006), *Μουσείο-Σχολείο Αντικριστές πόρτες στη γνώση*, Αθήνα, εκδόσεις Πατάκη
- Καλύβα, Μ. (2015) *Η Μουσειακή Αγωγή στην προσχολική ηλικία. Η οργάνωση, η ανάπτυξη και η εφαρμογή μουσειοπαιδαγωγικών προγραμμάτων για παιδιά προσχολικής ηλικίας. Μελέτη περίπτωσης : Τα εκπαιδευτικά προγράμματα του «Ελληνικού Παιδικού Μουσείου».*(Μεταπτυχιακή διατριβή). Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.
- Κατσαρού, Β. (2018) Μουσειακή Αγωγή στο Νηπιαγωγείο. Στα *Πρακτικά 5ου Πανελληνίου Εκπαιδευτικού Συνεδρίου Κεντρικής Μακεδονίας «Αξιοποίηση των Τ.Π.Ε. στη Διδακτική Πράξη» - «Τεχνολογίες, Τέχνες & Πολιτισμός στην Εκπαίδευση»* (σελ. 337-343). Εκδόσεις Πανελλήνια Ένωση Εκπαιδευτικών για την Αξιοποίηση των Τ.Π.Ε. στις Φυσικές Επιστήμες «Μιχάλης Δερτούζος»
- .

- Νάκου Ε., (2001). *Μουσεία: Εμείς τα Πράγματα και ο Πολιτισμός*, εκδ. Νήσος, Αθήνα
- Τζιαφέρη, Σ. Γ.,(2005), *Το σύγχρονο Μουσείο στην Ελληνική εκπαίδευση μέσα από το παράδειγμα των Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων*, Αφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη .
- Οικονομίδης, Β. (2011). Μουσείο και Νηπιαγωγείο: διαδρομές τεμνόμενες ή ασύμπτωτες. Στο Γαβριλάκη, Ε. (Επιμ.). *Πρακτικά Συνεδρίου Η Άνοιξη των Μουσείων. Συνάντηση για τα εκπαιδευτικά προγράμματα και τη μουσειακή αγωγή*, 125-144, Ρέθυμνο

Ηλεκτρονικές πηγές

- Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο www.namuseum.gr
- Μουσείο Ακρόπολης: <https://www.theacropolismuseum.gr/el/content/ekpaideftiko-yliko>
- Αρχαιολογικό Μουσείο Ιωαννίνων www.amio.gr

ΣΑΣ ΕΥΧΑΡΙΣΤΟΥΜΕ ΠΟΛΥ